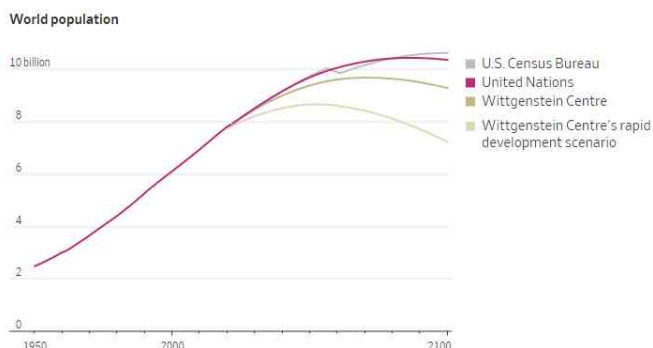

Autor: Josh Zumbrun

Ještě někdy letos – vlastně to může být každým dnem – má počet obyvatel naší planety překročit osm miliard. OSN zvolila datum 15. listopadu, ale s nějakou větší přesností to vědět nemůžeme.

Od 60. let 20. století, kdy světová populace překonala hranici tří miliard, trvalo dosažení každé následující miliardy jen něco málo přes deset let, proto se jistě mnozí domnívají, že i devítimiliardová kóta a velký, desetimiliardový milník, budou nevyhnutelně dosaženy v **poměrně brzké budoucnosti**. K těmto závěrům ostatně dospěly i nejaktuálnější demografické projekce OSN i amerického statistického úřadu.

Kulminace lidské vlny už je na dosah ruky?

Zatímco ale překračujeme metu osmi miliard lidí na zemi, měli bychom se vážně zabývat i možnostmi, že hranice deseti – nebo dokonce i jen devíti – miliard ve skutečnosti prolomena nebude a hlavní globální demografické problémy blízké budoucnosti se budou odvíjet od vymírajících států, stárnoucího obyvatelstva a ztenčující se dostupnosti pracovní síly spíše než od nekonečných, stále početnějších mas.

Nemáme zde vůbec na mysli pády vesmírných těles, invaze mimozemských bytostí nebo podobné dramatické apokalyptické scénáře (jakkoliv i ty by mohly planetu zásadním způsobem odlidnit), ale velice přímé demografické projekce, podle nichž klesají ukazatele porodnosti napříč celým svět tak závratným tempem, že pomyslná početní kulminace lidského druhu by mohla nastat už během následující generace.

Projekce z dílny Spojených národů jsou ty asi nejpopulárnější, nemalé pozornosti se v poslední době však dostává také práci týmu kolem demografa Wolfganga Lutze pod záštitou Wittgensteinova centra pro demografii a globální lidský kapitál Vídeňské univerzity, které Lutz pomáhal založit.

Jejich předpovědi ukazují zenit populace blíže a také znatelně níže. Při bližším pohledu na zdůvodnění jejich předpovědi rychle nabývají na přesvědčivosti.

„Musíme se vypořádat s dvojicí otázek,“ vysvětluje Lutz, zda budou blíže realitě odhady jeho týmu nebo expertů OSN. „Zprv, jak rychle se bude propadat natalita v afrických zemích... Tou druhou je Čína a další země s extrémně nízkou porodností – podaří se jim negativní trend zvrátit, a jak rychle?“

Světová populace každým dnem překročí osm miliard – podle některých už je však vrcholek křivky na dohled | 2

Projekce OSN pracují především s historickými trendy v jednotlivých zemích, na jejichž základě počítají vývoj za podobných podmínek jinde.

Lyman Stone, ředitel konzultační společnosti Demographic Intelligence zabývající se populačními studii, připodobňuje tuto metodologii k technickým analýzám burzy, tedy hledání vzorců v minulosti a odhadování pravděpodobnosti jejich opětovného výskytu.

Prognózy Wittgensteinova centra naopak neberou v potaz pouze minulý vývoj a historické vzorce, ale pokoušejí se také klást otázky, proč porodnost roste a klesá. Důležitým faktorem, který v modelech OSN alespoň formálně zohledněn není, je úroveň vzdělání. Zjednodušeně můžeme říci, že s rozvíjejícími se možnostmi vzdělání mají lidé, především ženy, méně početné rodiny. (Demografka OSN Vladimíra Kantorová upřesňuje, že i OSN ve svých propočtech nepřímo tempo rozvoje, urbanizaci, vzdělání žen nebo rozšíření antikoncepce bere v potaz, jelikož se opírá o historická data ze zemí, jež si prošly podobnou proměnou.)

Podle odhadů OSN vzroste populace afrického kontinentu ze současných 1,3 miliard na téměř 4 miliardy koncem tohoto století.

Se zohledněním úrovně vzdělání předpokládají experti z Wittgensteinova centra růst africké populace v příslušném období na necelé tři miliardy. Při naplnění dalšího možného scénáře, demografy označovaného jako „rychlý rozvoj“, by ovšem na konci století Afričanů bylo „jen“ 1,7 miliardy.

Samotná formulace „rychlý rozvoj“ ostatně o leccems vypovídá: Nejedná se o další apokalyptické proroctví úpadku, ale vizi budoucnosti světa s lepším vzděláním i zdravotní péčí, blahobytnějším světem s nižší úmrtností a uměřenější mírou migrace.

Podle oxfordského profesora geografie Danny Dorlinga se navíc nejedná o nějaký nemístný optimismus. Sám je autorem řady článků a knih, v nichž se kriticky zabývá realitou projekcí z dílny OSN. Jeho zatím poslední dílo nese optimistický titul „Zpomalení: Konec velké akcelerace – a proč je to dobře pro planetu, ekonomiku i naše životy“.

„Obecně vzato se rychle zlepšuje zdravotní péče, výrazně roste dostupnost vzdělání i kvalita bydlení,“ dodává.

Druhou velkou oblastí, kde mnozí předpovědi Spojených národů zpochybňují, pak je budoucí vývoj v zemích s nízkou porodností.

Podle nich by její úroveň v období 2022 – 2030 měla růst hned v padesátce zemí a na 14 dalších teritoriích a závislých územích. Zdaleka největší z nich je Čína, kde demografové OSN pracují s předpokladem pomalého růstu porodnosti po celý zbytek století.

Vladimíra Kantorová vysvětluje, že se tyto predikce opírají o trend v zemích, jež si prošly podobným vývojem. (Např. v západní Evropě natalita od poloviny 90. let minulého století rostla, byť v posledních několika letech opět znovu pomalu padá.)

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

Světová populace každým dnem překročí osm miliard – podle některých už je však vrcholek křivky na dohled | 3

Nejedná se ale o přílišný optimismus? Číně se příliš nedaří zvrátit léta své někdejší politiky jednoho dítěte.

Lutz se kloní spíše k „hypotéze pasti nízké porodnosti“ kde se zemím s mírou natality pod 1,5 daří trend zvrátit jen s ohromnými obtížemi – snad také proto, že rodiny s jediným dítětem se pro lidi, kteří takto sami vyrůstali, staly přijatelnou a dokonce žádoucí normou. Jak pravděpodobné může být trvalejší čínské demografické oživení, když se nedaleké Japonsko už více než generaci potýká s mírou úhrnné plodnosti 1,3-1,4 a Jižní Korea se v posledních letech dostala dokonce k 0,8?

Ani druhým rokem se táhnoucí **globální pandemie** podle všeho žádný masivní baby-boom nepřinese, dodává dr. Lutz, navzdory „všem těm článkům a spekulacím, co se bude dít, když budou lidi zavření doma“. Výsledky byly ve skutečnosti „spíše opačné, tedy vcelku znatelný pokles počtu narozených dětí, protože lidé se více bojí. Jakmile máte obavy z budoucnosti, nemáte děti, ale čekáte,“ vysvětluje.

(Vedou se i velice zajímavé debaty o početnosti Ameriky budoucnosti, v globálním měřítku ale není naše země klíčovým hráčem.)

Sečteno a podtrženo má podle projekcí OSN přesáhnout počet lidí na zemi koncem 50. let tohoto století deset miliard. Základní scénář Wittgensteinova centra hovoří o kulminaci ve výši 9,67 miliard v roce 2070, následované postupným pomalým poklesem. Scénář rychlého rozvoje by pak znamenal vrchol počtu lidí na světě už v roce 2050: 8,7 miliard.

„Všechny tyto odhady jsou slušně podloženy dobrými argumenty“, soudí Lyman Stone. „Rád bych předložil nějaké jasné, přímočaré řešení, ale skutečnost se má tak, že i když vyjdeme z rozumných, uměřených předpokladů, můžeme dojít k velice odlišným výsledkům.“

Politici by tak měli své předpoklady nekonečného růstu populace korigovat jistou mírou pokory: jedná se jen o jednu z možných budoucností, na níž se svět musí připravit.

„Počet obyvatel planety ale v konečném hodnocení je tak trochu cifra bez hlubšího významu. Důležitější je, co tito lidé dokáží, jaké jsou jejich kompetence a jestli budou mít dost jídla,“ uzavírá Lutz.

Článek Joshe Zumbuna **Global Population Is About to Hit 8 Billion—and Some Argue It Is Near Its Peak** vyšel na stránkách WSJ 12. srpna 2022. (Za ‚paywallem‘, přes anonymní okno prohlížeče nebo proklik skrz FB by ovšem článek měl být dostupný.)